KOLLECDƏ VALİDEYN İCLASI

hekayə

Kamran İMRANOĞLU (ƏLİYEV)

Texniki kollecdə bütün işlər qaydaya düşmüşdü. Neçə illər idi ki, kollec haqqında ürək bulandıran söz-söhbət eşidilmirdi. Bu "neçə illəri" ona görə deyirəm ki, kollecin sonuncu direktoru Mansur müəllim düz on il idi ki, kollektivə rəhbərlik edirdi. İşlərin "qaydaya düşməsi" də ona bağlı idi ki, əvvəllər iki-üç ildən bir direktor dəyişilərdi və hər şey bir-birinə qarışardı. Axırda şəhər rəhbərliyi belə qərara gəldi ki, təcrübəli orta məktəb direktorlarından birini kollecə rəhbər təyin etsin. Mansur müəllimin özünün də gözləmədiyi halda, şahlıq quşu gəlib onun çiyninə qondu. Mansur müəllimi bir kənd məktəbinin direktorluğundan birbaşa şəhərə gətirdilər. Əslində o, elə şəhərdə yaşayırdı və direktoru olduğu məktəbin xətrinə hər gün kəndə gedib gələrdi. Düzünə qalsa, bu, o qədər də çətinlik törətmirdi. Əvvəla, Mansur müəllimin şəxsi maşını vardı. İkincisi, kənd məktəbi ilə şəhərin arası cəmi-cümlətanı bir kilometr olar, ya olmazdı. Bu yolu Mansur müəllim direktor olana qədər neçə illər həmişə piyada gedib gəlmişdi.

Bütün kolleclərdə olduğu kimi, bu texniki kollecin də direktoru, direktor müavini, müəllimləri, xadimələri və bir də tələbələri vardı. Tələbələrin çoxu üçün dərsə gəlib-getmək o qədər də çətin deyildi. Çünki başqa rayonlardan gələn uşaqlar kollecin ətrafındakı həyət evlərində kirayə qalırdılar. Bu kirayə evlərin əksəriyyətini tələbələr üçün kollecin xadimələri tapmışdılar, hətta bəzi qızlar elə həmin xadimələrin həyətlərinin bir küncündə tikilmiş balaca otaqlarda kirayə qalırdılar. Oradan da kollecə beş-on addımlıq yol olardı.

Tələbələrin dərs oxumaqları da elə narahatlıq yaratmır. Bunun səbəbi o idi ki, uşaqların bir çoxu elə həqiqətən oxumaq istəyirdi. Həmin oxumaq istəyən tələbələr imkansızlıq ucbatından Bakıdakı ali məktəblərə sənəd verə bilmirdilər. Onlar bu texniki kollecdə oxumaqla hər həftə şəhərdən evlərinə yollanır, həyətlərində əkilmiş kartofdan-soğandan yığışıb şəhərə gətirir, həftələrini beləcə başa vururdular. Bir vaxtlar bacım da şəhərdə qalıb oxuduğuna görə bu işlərin necə olduğunu yaxşı bilirəm.

Bəzi uşaqları isə müəllimlər, necə deyərlər, özləri yola verirdilər. Yəni çalışırdılar ki, azdan-çoxdan tərpənən, başını birtəhər saxlamaq istəyən uşağı imtahanlardan kəsməsinlər. Əslində bu prinsip Mansur müəllimin prinsipi idi. Mansur müəllim kollecin direktoru olandan pedaqoji şuranın iclasında dönə-dönə deyirdi ki, uşaq iki alırsa, bu, uşağın yox, müəllimin günahıdır, deməli, müəllim dərs demir, öyrətmək istəmir, məqsədi isə uşaqları imtahandan kəsməkdir. Qadın müəllimələr elə ilk günlərdən abırlarına qısılıb Mansur müəllimlə razılaşdılar. Azlıqda qalan kişi müəllimlər də bir neçə gün nəm-nüm eləsələr belə tezliklə direktorun fikri ilə barışmalı oldular. Şəhər rəhbərliyi, hətta şəhərdəki çayçılarda səs-səsə verib kollecdən danışanlar da Mansur müəllimin düz on il ardıcıl olaraq direktor işləməsinin səbəbini məhz uşaqların iki almamasında görürdülər.

O ki qaldı kollecdəki tərbiyə işlərinə, bu, xeyli çətin məsələ idi. Ona görə də uşaqların davranışı, intizamı kollecdəki valideyn iclaslarının əsas mövzusu olurdu. Belə iclaslardan biri də Novruz bayramı ərəfəsinə təyin edilmişdi. Bu da Mansur müəllimin humanist təklifi idi, çünki Novruz bayramı ərəfəsində valideynlər istər-istəməz şəhərə bazarlıq üçün gəlirdilər və düzü, Mansur müəllim onların iki dəfə xərc çəkib şəhərə gəlməsini istəmirdi.

Günortadan azca ötmüşdü. Kollecin bir neçə gün əvvəl Novruz bayramı ilə bağlı tədbirinin keçirildiyi salona xeyli adam yığışmışdı. Səhnədə qoyulmuş stolun arxasında kollec direktorunun müavini Zəfər müəllim oturmuşdu. Mansur müəllim özü isə gəlməmişdi və uşaqlar arasında o dəqiqə səs yayılmışdı ki, deyəsən, Mansur müəllimi direktorluqdan çıxarırlar və o da öz işlərini qaydaya salmaq üçün şəhər rəhbərliyinin yanına getmişdi. Bu söz-söhbətin yayılmasının baiskarı isə lap arxa cərgələrin birində oturan Fariz idi. Mansur müəllimin gəlməməsini görən Fariz yanındakı oğlana pıçıltıyla dedi:

- Gördün, axı, sənə deymişdim ki, Mansur müəllimi çıxardırlar, sən də inanmırdın. Bax, əgər elə olmasaydı, iclasa gələrdi.

Bu vaxt Zəfər müəllim ayağa qalxıb bildirdi ki, Mansur müəllim şəhər rəhbərliyinin yanındadır və tezliklə özü də gəlib çıxacaqdır.

Fariz yenə əyilib yanındakı uşağa dedi ki, boş söhbətdir. Axşam kirayə qaldığım evdəki arvad mənə danışırdı ki, direktorunuzu çıxaracaqlar. Sonra Fariz əlini səhnəyə uzatdı:

- Bax, Mansur müəllim üçün heç stul da qoyulmayıb.

Farizin yanındakı uşaq təzədən başını bir az da dikəldib diqqətlə səhnəyə baxdı və lal-mat dayandı. Onun əvəzində isə Zəfər müəllimin səsi ucaldı:

- Bizim əsas məqsədimiz cəmiyyətimiz üçün layiqli vətəndaşlar yetirməkdir. Oxumaq öz yerində - Şükür Allaha ki, uşaqların oxumağından gileyimiz yoxdur - amma kollecdə tərbiyə birinci məsələdir. İş o yerə çatıb ki, uşaqlar böyüklərə salam da vermək istəmirlər, salam verəndə də candərdi dodaqlarını tərpədirlər. Balam, salam Allah salamıdır, o da olmayandan sonra daha yaşamağın nə mənası var?! Görmüşük ki, uşaqlar böyüklərin yanında siqaret çəkməzlər, əllərində siqaret olsa da, böyükləri görəndə gizlədərlər. Gör iş o yerə çatıb ki, indi uşaqlar böyüklərdən alışqan alıb siqaretlərini yandırırlar. Hələ onu demirəm ki, siqaret qutularının üzərində açıqca yazılır ki, siqaret sağlamlığa ziyandır.

Zəfər müəllim bu məsələləri gur səslə deyir, valideynlər isə narahatlıq keçirirdilər. Öz-özlərinə düşünürdülər ki, bu salam verməyən tərbiyəsiz uşaq kimdir? Şakir müəllimin də içi qövr eləməyə başlamışdı. Şakir müəllim həm öz kəndlərində, həm də ətraf kəndlərdə sayılıb seçilən müəllimlərdən idi. İndi əməlli-başlı qorxurdu ki, birdən bu tərbiyəsiz uşaq onun oğlu Müslüm olar. Bunu düşünə-düşünə dünya, aləm Şakir müəllimin başına fırlanırdı. "Əgər bu uşaq elə bir qələt eyləyibsə, mən daha bu müəllimlərin gözünün içinə dik baxa bilmərəm. Deyəcəklər ki, səndən müəllim olmaz. Bir halda ki, öz uşağını tərbiyə edə bilmirsən, onda başqalarının uşağına necə dərs deyirsən? Hələ bunlar bir tərəfə dursun, kənd içinə də çıxa bilməyəcəyəm. Ona görə ki, məndən arxada oturan İmamalının törəməsi birinin üstünə beşini də qoyub qəşş eləyərək hamıya danışacaq".

Şakir müəllimi bu çətin vəziyyətdən Zəfər müəllimin zəhmli səsi çıxardı:

- Samir, qalx ayağa görüm!

Arxa cərgədə oturan bir uşaq ayağa qalxdı və elə bu zaman Şakir müəllim rahat nəfəs almağa başladı. Zəfər müəllim davam elədi:

- A bala, sənə neçə dəfə demişəm ki, adam nizam-intizamlı olar. Uşaq çalışmalıdır ki, valideynin üzünə söz gəlməsin. O günü kirayə qaldığın evin sahibəsi məni bazarda görüb səndən xeyli şikayət eylədi.

Sonra da Zəfər müəllim nəzərlərini valideynlərin üzərində gəzdirib soruşdu:

- Samirin valideyni burdadırmı?

Qabaq cərgələrdə oturan və başında kəlağayı olan bir qadın ayağa qalxıb sakitcə dayandı.

- Siz uşağın anasısınız?

- Xeyr, xalasıyam.

- Bəs anası niyə gəlməyib?

- Müəllim, bacım ağır xəstədir, vallah, heç yerindən tərpənə bilmir, bayram üçün bazarlığa gəlməyə də taqəti yox idi. Onların bazarlığını da mən eləyib aparacağam. Nə fərqi var, anası olmasın, xalası olsun.

- Yaxşı, tutaq ki, anası olmasın, xalası olsun. Ay bacı, uşağın tərbiyəsi ilə məşğul olmaq lazımdır. Heç olmasa, uşağınızı qabağınıza qoyub hərdənbir danlayın. Elə sizin özünüzdə də günah var. Bəs bacınızın uşağı ilə maraqlanmaq lazım deyil? Siz də uşaqlarınıza belə tərbiyə verirsiniz?

Zəfər müəllim danışırdı. Sədaqət arvad sanki heç nə eşitmirdi. Fikri də bu dünyadan o dünyaya, o dünyadan bu dünyaya hərlənirdi. Nə deyəcəyini, nə danışacağını bilmirdi. Birdən Zəfər müəllim uca səslə dedi:

- Otur, bacı, otur! Uşaqların tərbiyəsi hamı üçün əziz olmalıdır.

Bu cümlə Mansur müəllimin cümləsi idi. Amma Sədaqət arvadın beyni dumanlanmışdı. Nə Mansur müəllim yadına düşürdü, nə də onun sözləri. Yalnız ürəyində özünü danlayırdı: "Ay pir olmuşun qızı, sənin nə işin var bu xarabalıqda? Get dükanda alverini elə də! Vallah, bu Samirə də yazığım gəlir. Yalvardı ki, anam kənddə xəstədir, evdən bayıra çıxa bilmir. Gəl valideyn iclasına, de ki, xalasıyam, səni kim tanıyacaq? Budur, gəldim. İtin sözünü dedilər. Ta mənə tövbələtmə olsun. Bir də bu xarabalığa ayaq qoymaram. Qoy gedib özlərinə xala tapsınlar".

Zəfər müəllim danışırdı:

- Ay valideynlər, ay mənim əzizlərim, biz cəmiyyət üçün əsl vətəndaşlar yetişdiririk. Bu müqəddəs vəzifə yalnız məktəbdən deyil, həm də ailədən asılıdır. Tərbiyə məsələsində məktəblə ailə, müəllimlə valideyn bir yerdə çalışmalıdır. Müəllim öyrədir ki, böyüklərə hörmət etmək lazımdır. Valideyn də deməlidir ki, avtobusda oturduğun yerdən durub özündən yaşlılara yer verməlisən, daha qəzeti gözünün qabağına tutub özünü görməməzliyə vurmamalısan. İş o yerə çatıb ki, qızlardan da gileylənməyə başlamışıq.

Şakir müəllim yenidən rahatlıq tapdı, çünki kollecdə onun qızı deyil, oğlu oxuyurdu. Amma Zəfər müəllim gözlərini Şakir müəllimin gözlərinə dikmişdi və əl-qolunu o tərəf-bu tərəfə ata-ata sözünə davam eyləyirdi:

- A qardaş, bu telefon bütün uşaqları xəstə eləyib. Pulu olan-olmayan, hərə borca, kreditə bir telefon alıb uşağına verib.

Sonra Zəfər müəllim gözünü Şakir müəllimdən ayırıb Səltənətə tərəf baxdı və dedi:

- Bax, onlardan biri elə bu Səltənətdir. Qalx ayağa görüm!

Səltənət əsə-əsə ayağa qalxdı. Qalxdı və halsız adamlar kimi beli də əyri qaldı. Elə bil yerə girib qolunu qoluna keçirdiyi yanındakı arvaddan gizlənirdi, arvad da Zəfər müəllimin üzünə baxa bilmirdi, çünki özünü çox narahat hiss edirdi və Zəfər müəllimin dişinin dibindən qopanı ona deyəcəyini gözləyirdi. O tərəfdən də Səltənətə söz vermişdi ki, dədəsini söysələr də, bir kəlmə belə danışmayacaq. Cınqırını çıxarıb deməyəcək ki, mən onun anası deyiləm. Elə bu dəm Zəfər müəllimin səsi ona tərəf tuşlandı:

- Ay bacı, bir ayağa qalx görək, kimsiniz, nəçisiniz, adınız nədir?

Arvad ayağa qalxdı, hələ üstəlik ədəb-ərkanla yaşmaq da aldı. Yəni işarə elədi ki, mən o evə gəlin gələndən kişilərlə bir kəlmə belə danışmamışam. Zəfər müəllim də arif adam idi, bunu başa düşüb uşaqdan soruşdu ki, bəs ananın adı nədir? Uşaq da asta səslə cavab verdi:

- Hürü!

- Ay Hürü bacı, o nə telefondur, alıb bu uşağa vermisiniz? O tərəfə gedir, çəkir, bu tərəfə gəlir, çəkir. Yoxsa, kollec üçün fotoalbom düzəldəcək? Ya kollecin şəkillərini çıxarıb ora-bura yapışdıracaq? Ay mənim əzizlərim, dədə-babadan bilirik ki, bu telefon danışmaq üçündür. Daha bu şəkil çəkmək haradan çıxdı? Ay Hürü bacı, uşağın tərbiyəsi ilə məşğul olun!

Hürü fikirləşirdi ki, nə yeridi, yaşmağı ağızdan götürüb bunun eninə-uzununa o ki var döşəyəsən. Deyəsən ki, tərbiyəsiz sən özünsən, sənin uşaqlarındı, arvadındı. Bir də fikirləşdi ki, yox, bunları demək olmaz. Çünki hər şey açılar, biabır olarıq. Bilinər ki, mənim adım Hürü deyil, Səkinədir. Bu qız da mənim qızım deyil, bizim evdə qalan kirayənişindir. O, bunları fikirləşə-fikirləşə həm də Zəfər müəllimin səsini eşidirdi:

- Ay mənim əzizlərim, peyğəmbərimiz buyurub ki, cənnət anaların ayaqları altındadır. Bu sözün qədrini bilin.

Zəfər müəllim gah səsini ucaldır, gah aşağı salır, hərdən də salona göz gəzdirirdi. Fürsətdən istifadə edən Fariz yenə yanındakı uşağa pıçıldadı:

- Mansur müəllim gəlmədi, onu yüz faiz çıxaracaqlar.

Bu sözlər səhnədən xeyli uzaqda deyilsə də, Zəfər müəllimin qulağı darı dəlirmiş kimi sanki o sözləri eşitdi:

- Fariz, ayağa qalx görüm! Ay bacı, sən əyləş! - bu axırıncı cümləni Hürü üçün dedi.

Farizin ürəyi düşdü, Şakir müəllimin isə ürəyi yerinə gəldi. Fariz dimdik durdu. Ayaqlarını cütləyib özünü qurutdu. Elə bil hərbi dərsdə idi. Zəfər müəllimin səsi ucaldı:

- Bəs atan hanı? Demişdim, atan da gəlsin axı!

Fariz heç ağzını açmamış orta sıralarda oturan kök bir kişi ayağa qalxdı və Zəfər müəllimin gözləmədiyi halda, yüksək tonla və bir az da kinayə ilə dedi:

- Atası mənəm, müəllim.

- Oğlunuzdan xəbəriniz varmı?

- Əlbəttə, var.

- Necə oxuyur?

- Yaxşı!

- Bir neçə dəfə çağırmışıq, gəlməmisiniz.

- Bəli.

- Səbəbini bilmək olarmı?

- Olar.

- Səbəbi nədir?

- Mən İstanbulda işləyirəm, balalarıma çörək pulu qazanıram. Ona görə də kəndə az-az gəlirəm.

- Hörmətli valideyn, uşağın tərbiyəsi ailədən başlayır.

- Bəli.

- Çalışmaq lazımdır ki, hər bir uşaq ədəb-ərkanlı olsun, böyüklərə hörmət etsin, özündən kiçiklərin qayğısına qalsın.

- Bəli, biz məktəbdə oxuyanda da elə deyirdilər.

- Hörmətli valideyn, hər bir uşağın tərbiyəsi həmin ailənin güzgüsüdür. Bax, bu Fariz, sizin oğlunuz tərbiyəsizin biridir.

- Müəllim, bir dəqiqə dayan, belə çıxır ki, mən də tərbiyəsizəm.

- Bəli, siz də tərbiyəsizsiniz!

Bir anlıq fasilə yarandı. Valideyn oturduğu yerdən qalxıb düz səhnənin qabağına gəldi, Zəfər müəllimlə üzbəsurət dayandı. Zəfər müəllim də, salondakılar da sakitcə durub onun nə deyəcəyini gəzləyirdi. Farizin atası əlini elə bil Zəfər müəllimin gözünə soxurmuş kimi ona tərəf uzadıb dedi:

- Tərbiyəsiz sənin özünsən, sənin balalarındır və sənin valideynlərindir. Ə, qırışmal, sən nə vaxtdan tərbiyəli olmusan? Yadından çıxıb, üç-dörd il bundan qabaq teatrın yanında mənim taksimdən düşüb pul vermədin və dedin ki, evdən pul götürmək yadımdan çıxıb. Sabah, ya da birisi gün səni tapıb pulunu verəcəyəm. Bəs hanı o pul? Üstündən düz beş il keçir.

Zəfər müəllim yerində donub qalmışdı, heç bir söz deyə bilmirdi. Elə bu vaxt Farizin atası üzünü uşaqlara tutub ucadan dedi:

- Ay uşaqlar, bunun özü tərbiyəsizdir. Durun evizə-eşiyizə dağılın. Axşam düşür, avtobusların axırıncısına az qalır. Sabah da bayramdır.

Uşaqlar elə bir haya bənd idilər. Salon hay-küylə boşalmağa başladı. Hamı birbirinə qarışmışdı. Fariz qısıla-qısıla kök kişiyə - taksi sürücüsünə yaxınlaşdı. Hirsindən gözləri qızarmış taksi sürücüsü əlindəki on manatı Farizin cibinə basıb dedi:

- Qələt eyləyirəm, mən bir də sənin dədən olaram!

Valideynlər və uşaqlar kollecin həyətindən dəstə-dəstə çıxanda Mansur müəllim öz şəxsi maşını ilə kollecə yaxınlaşırdı.